

Apresentación

Neste número 25 do Boletín, na sección de EsCULcA, damos conta da visita do profesor Danilo Zolo à Galiza e das suas intervencións dentro e fora do ámbito universitario, da próxima reunión en Compostela da Comisión e o Buró da AED (Advogados Europeus Democratas), do Curso que organiza EsCULcA en colaboración con a USC sobre a tutela internacional dos direitos e as liberdades públicas, do recurso de reforma apresentado o pasado mes de Maio contra a resolución de sobresimento e arquivo da causa seguida contra funcionarios do cárcere de Teixeiro e da nova sección de EsCULcA na edición electrónica de Xornal de Galicia.

No apartado de **Análises e Relatórios**, Mónica Zapico Barbeiro pregunta-se se poden ser perseguidos os crimes de torturas cometidos no cárcere de Guantánamo valendo-se do principio de xustiza universal ("Guantánamo e xustiza universal"); Rosa Verdugo Matés e Rocío Anabel Rodríguez López revelan a progresiva erosión dos direitos das persoas imigrantes no Reino de España e cuestionan o proxecto de reforma que o govello apresentou o pasado mes de Novembro ("Mais reformas, menos direitos"); Sara Carou García comenta a recente resolución do TS que suprime o chamado rexime FIES e pregunta-se como é posíbel que unha sociedade democrática permitise a existéncia de un rexime carcerario deste tipo ("Dezaoitro anos de ilegalidade") e finalmente, Eduardo Melero pon en causa a proclamada legalidade de unha guerra brutal que dura xa mais de sete anos ("Afeganistán: unha guerra ilegal?").

Na sección de **Documentos**, publicamos alguns dados sobre esta guerra que tomamos do traballo *Aliança de barbàries Afganistan 2001-2008*, publicado polo Centre d'Estudis per a la Pau JM Delà.

En **Breves**, comentamos o incumprimento do novo govello da Xunta de Galiza do dever constitucional de non dar prioridade a nengunha relixión, a decisión do xulgado de instrución nº 5 da Coruña de imputar tres axentes e o pai de Diego Viña pola morte do xoven de Arteixo, as dificuldades de acceso á información con que deparan as persoas que investigan a nosa historia recente, a campaña de información e debate do *Programa de Estocolmo*, a presentación do Relatório Anual da CPT, as novas normas de imigración de estudiantes do Reino Unido e os apoios académicos á campaña de BDS a Israel.

En **Biblioteca**, incluímos duas notas sobre outros tantos textos de recente publicación. Unha sobre o libro do profesor da UDC Xulio Ferreiro *El proceso de disolución de partidos políticos*. A outra sobre o estudo do profesor da Universidade de Sheffiel Clive Norris *A review of the increased use of CCTV and video-surveillance for crime prevention purpose in Europe*.

DANILO ZOLO NA GALIZA

Entre o 6-8 de Maio, por iniciativa e xestión de EsCULcA, estivo na Galiza o eminente profesor italiano Danilo Zolo, xurista, filósofo do direito na Universidade de Florencia, analista político e autor de unha extensa obra sobre temas relacionados con o sistema penitenciário, a xustiza universal e as cortes penais internacionais, a agresión sionista a Palestina, etc.. Danilo Zolo, fundador e director da influinte *Rivista di filosofia del diritto internazionale e della politica globale Jura Gentium* (www.juragentium.it.uni) foi declarado persoa *non grata* no estado de Israel.

A actividade pública do profesor Zolo deu comezo no Consello da Cultura Galega o dia 6, onde impartiu un semináriio (“Libres e iguais. A declaración universal dos direitos humanos despois de sesenta anos”) en torno à cuestión do alcance real do texto aprobado hai agora mais de sesenta anos pola asemblea das Nacións Unidas.

O dia 7 tivo lugar no Paraninfo da USC un encontro con profesores e alumnos desta universidade. A intervención e o colóquio centraron-se na orixe e consecuencias que para o povo pa-

lestino tivo a implantación do estado de Israel (“A ideoloxía sionista e a catástrofe do povo palestino”). O profesor Zolo puxo de relevo as dificuldades con que depararía, despois do proceso de limpeza étnica a que foi submetido o povo palestino e as brutais agresións de Israel, cuarta potencia nuclear do mundo, a solución de dous estados que defenden algúns analistas do conflito.

Na Facultade de Direito da UDC, onde participou nun encontro con profesores e alumnos o dia 8 de Maio, Danilo Zolo tratou a preocupante eclosión das políticas punitivas no mundo occidental. (“Do Estado social ao Estado Penal. O boom penitenciario nos países occidentais”).

O profesor italiano mantivo tamén un encontro con xornalistas na Sala Álvaro Cunqueiro da Fundación Araguaney de Compostela, onde lembrou que, despois de conquistar o 78% da terra de Palestina, Israel construi agora por todo o territorio asentamentos ilegais comunicados entre si por estradas e túneis a que non poden aceder as xentes palestinas. Entre outras brutalidades, Zolo denunciou a apropiación dos acuíferos e a prohibición que recaí sobre os palestinos de faceren pozos de mais de 40 mts. de profundidade, o que sume a población da Faixa de Gaza nunha situación extrema.

REUNIÓN DA AED EN COMPOSTELA

Organizada por EsCULcA-Xustiza, os próximos días 12-13 de Xuño terá lugar no Coléxio de Advogados de Compostela, a reunión do Bureau da AED (Advogados Europeus Demócratas). Entre os temas da Orde do Dia figuran a preparación do congreso da AED sobre direito laboral (Paris- Novembro 2009), a participación na conferéncia *People(s) in Motion - Self Determination - Right to Secession?* (Belfast-Setembro 2009), a próxima cimeira do G8 en Aquila (Itália), a adhesión á chamada "Renda Minima en Europa", o contacto con institucións europeas ou a cooperación con a asociación israelita de direitos humanos Hamoked.

EXTRA DE ESCULCA

Desde a segunda quincena do mes de Maio, EsCULcA mantién aberto un apartado na sección de Extras da edición electrónica Xornal de Galicia (www.xornal.com), onde publica textos relacionados con a defensa e promoción dos direitos e liberdades públicas.

Os tres primeiros artigos aparecidos no mes de Maio son: "Política de Promoción dos D.H." (Gemma Ubasart), "Un sistema puntero" (Fernando Blanco Arce) e a "Declaración de interese público sobre a tortura" de Theo van Boven (ex-Relator da ONU).

CURSO DE VERAO

Ao igual que en 2008, EsCULcA organiza, en colaboración con a Universidade de Santiago de Compostela e este ano con apoio económico da Confederación Intersindical Galega (CIG), un Curso de Verao sob o título: *A tutela internacional dos direitos e liberdades públicas fundamentais*.

Seis conferencistas (Pilar Allegue Aguete, Remei Sepi, José Angel Brandariz, Pedro Martínez Montávez, Mónica Martínez Barbeito e José Antonio Martín Pallín) abordarán asuntos tan complexos e polémicos como a concepción universalista ou pluriversalista dos direitos e as liberdades públicas fundamentais, as raíces e perspectivas de contenciosos como a prisión de Guantánamo ou o conflito entre Palestina e Israel e a debatida actuación dos Tribunais Penais Internacionais.

O curso terá lugar os días 16-18 de Setembro na Facultade de Ciencias Económicas e Empresariais de acordo con o programa que entregamos con este Boletín.

A DOBRE VARA DE MEDIR

Fernando Blanco Arce

Nos inícios do pasado mes de Maio, a xuíza do Xulgado de 1ª Instancia e Instrucción de Betanzos, Carmen Castro Pérez, acordou sobresecer e arquivar provisoriamente a causa seguida por denuncia apresentada por Edelmiro Fernández Rial, preso no cárcere de Teixeiro, contra funcionarios do centro por maus tratos e lesións.

En Setembro de 2008, EsCULcA compareceu na causa como acusación popular (terceira exercitada por feitos acontecidos no módulo de isolamento de Teixeiro) por medio de querela e interesando a práctica de dilixéncias provatórias, nomeadamente as testemuñas doutros presos que afirmavan teren sido agredidos no mesmo incidente. Devemos salientar, asi mesmo, que tanto a denuncia do preso como a nosa querela ian acompañadas de un parte de lesións que obxectiva a existencia de agresión física ao denunciante.

Agora, apesar dos indicios que confirman esa agresión, a xuíza decidiu arquivar o expediente sen querer ouvir a vítima - como establece a lei, que impón o chamado "oferecimento de acciones"- e sen tomar declaración ás persoas que a presenciaron. Esgrime a Sra. xuíza dous argumentos a cal mais peregrino: que existe un informe do Centro Penitenciario de Teixeiro que nega a versión do denunciante e vítima (informe redactado sobre os testemuños dos propios denunciados) e que as testemuñas presenciais propostas pola vítima e EsCULcA non poden variar o destino das actuacións, isto é: o arquivo que solicita o Ministério Fiscal.

Como é natural, EsCULcA apresentou xa recurso de reforma contra esta resolución xudicial , invocando desde o primeiro momento a infracción de preceitos constitucionais con intención de chegarmos na pelexa xurídica, se preciso for, ao Tribunal Constitucional.

A dimensión xurídica

Hai que subliñar que técnicamente o auto impugnado deixa moito que desexar. Esquece a prolixa xurisprudencia constitucional que , baseada na doutrina do Tribunal Europeu de Dereitos Humanos, impón aos xuices instrutores a obriga de observar un celo especial na investigación dos delitos de tortura e esgotar as posibilidades de práctica de prova para realizar unha investigación suficiente e efectiva tendo en conta a opacidade de que están revestidos sempre este tipo de feitos.

Obviamente , arquivar sen sequer ouvir a vitima e as testemuñas presenciais infrinxen esta doutrina constitucional.

Por outra parte, é técnicamente impresentável que en sede penal a xuíza outorgue unha sorte de "presunción de vera-

cidade" aos informes dos funcionários (que neste caso son os denunciados). Esta doutrina está superada na xurisdición administrativa e, no entanto, a instrutora non só acode a ela senón que califica como prova plena un informe non ratificado e confeccionado polos propios supostos agresores.

Ora, isto, sendo grave, pode ter enmenda nos órgaos xudiciais superiores. O que xa non ten solución é a mensaxe de impunidade enviada pola instrutora aos funcionários e as consecuencias político-estruturais que decorren deste arquivo e da sua fundamentación.

A dimensión política. O garantismo "unidireccional"

A mensaxe trasmitida pola instructora é demoledora para os que pretendan manter un discurso e unha acción xuridista na luta contra a tortura.

A xuíza estampa, negro sobre branco, un criterio nídio: ainda que haxa indicios do delito (o parte de lesións) e que esos indicios sexan obxectivamente compatíveis con a declaración da vítima (a denuncia do preso) , a versión dos presumíves autores, loxicamente exculpatória, é mais do que suficiente para arquivar o caso. As testemuñas presenciais non teñen por qué ser ouvidas.

A única razón que nos ocorre para explicar tan peculiar criterio é que para a xuíza o feito de o denunciante e as testemuñas seren persoas presas supón unha diferenza cualitativa en relación con outros casos penais. Por se alguén pensa que esta explicación é voluntarista , propomos facer unha prova. Pensemos que pasaria se a xuíza seguise a mesma pauta de actuación neses outros casos penais que pasan polo xulgado de Betanzos.

Se unha vítima de violencia de xénero, por exemplo, denunciase ter sido agredida , aportase un parte de lesións e propuxese testemuñas, admitiríamos que se arquivase a causa sen ouvir as testemuñas e mediando unha mera negativa dos feitos? Por mui coerente que nos resultase a versión do suposto agresor, non seria noticia de primeira páxina en todos os xornais de Galiza?

O auto impugnado sinala que sexa cal for o contido da declaración das testemuñas presenciais, esas declaracions non serian capaces de contradicir o informe dos funcionários. Ainda que fosen coerentes? Ainda que se acredite que carecen de fisuras? Ainda que coincidisen con os indicios obxectivos derivados do parte de lesións? Ergo, a declaración de un preso nada vale no xulgado dous de Betanzos.

Podemos aceitar un Estado que aplica con dureza e contundencia unha lei penal para protexer a propriedade privada ou a seguranza cidadá e obvia a existencia de preceitos penais que punen os delitos contra a dignidade e integridade física cometidos polos seus axentes? Non perde a sua razón de ser o

pacto social que outorga ao estado (por medio do seu poder xudicial e penitenciário) o monopólio da violéncia punitiva cando ese estado selecciona os colectivos sobre os cais a exercita?

Muitos medramos en direito bebendo nas fontes da teoría garantista e da posición do xuíz como contrapoder e garante dos direitos individuais. Os pesimistas, de xeito coloquial, falamos da morte do garantismo. Mais semella que erramos e a nova teoría xurídica podería chamar-se o “garantismo unidireccional”, que se aplica ou non segundo a condición da vítima e a do suposto agresor.

Rematar con a impunidade

Cando escrivemos estas notas, EsCULCA ten apresentadas e en trámite tres querelas por feitos sucedidos no módulo de isolamento de Teixeiro en diferentes momentos dos anos 2007 e 2008. Os acusados destes feitos teñen dereito á presunción de inno-

céncia que a lexislación recoñece en sede penal. Mais instrucións que se fechan sen investigación, recusando a práctica de medios de prova ou a sua valoración atendendo á condición de preso da vítima, non se amparan nas garantías xurídicas senón nunha tentación de garantir a impunidade para os axentes do Estado que se moven na xestión dos centros de custodia e detención.

Se optamos por aceitar sen unha xusta rebelión esta consagración da impunidade estaremos soterrando ben ao fondo o contrato social que permite ao Estado aplicar e executar a lei penal. E conferindo unha xustificación ético-política aos que, con este panorama, opten polo ilegalismo penal.

Nota

O extravagante auto de D. Carmen Castro Pérez pode ver-se na sección de documentos da páxina web do noso observatorio (<http://www.esculca.net/pdf/Auto.pdf>).

ANÁLISES E RELATÓRIOS

GUANTÁNAMO E XUSTIZA UNIVERSAL

Mónica Zapico Barbeito

Poden ser perseguidos os crimes de torturas cometidos no cárcere de Guantánamo valéndose do principio de xustiza universal? A disxuntiva entre o que se debe facer e o que interesa facer.

Querela por torturas

O pasado 17 de marzo, o Estado español convertíase no primeiro país que iniciaba un proceso para investigar os delitos de tortura cometidos no cárcere de Guantánamo. Amparándose na competencia universal que recolle a lexislación española para perseguir estos delitos, a *Asociación pro Dignidad de los Presos y Presas de España* presentara unha querela pola comisión de delitos de tortura e privación do dereito a un xuízo imparcial contra seis avogados norteamericanos membros da Administración do ex presidente G. Bush, considerados os responsables xurídicos da creación do cárcere de Guantánamo. Os querelantes entenden que estes avogados “participaron activa e decisivamente na elaboración, aprobación e posta en funcionamento dunha estado xurídica” que permitiu a lexitimación das torturas como método de inter-

rogatorio e, ao mesmo tempo, a máis absoluta impunidade para os autores materiais destes delitos.

A fiscalía española, representada polo Fiscal Xeral Cándido Conde-Pumpido e o Fiscal Xeral da Audiencia Nacional Javier Zaragoza, opuxo-se firmemente a que se investiguen os feitos. Situanse claramente en contra da querela, por ser unha sorte de causa xeral contra a Administración dos EEUU durante o mandato de G. Bush e a cualifican de “fraudulenta” por non ter sido interposta en primeiro lugar ante a xurisdición dos EEUU.

Querela fraudulenta?

O certo é que non ten sentido cualificar a querela de fraudulenta por esa razón. A competencia da xurisdición universal pode exercerse cando o Estado territorialmente competente non xulga, ben porque non pode, ben porque non está disposto a facelo. E a nova Administración norteamericana, a pesar de recoñecer que se cometieron torturas como técnicas de interrogatorio, xa descartou a posibilidade de perseguilas -decisión que a propia ONU criticou recentemente-. A isto úñese o feito de que, cando os crimes foron cometidos, na xurisdición norteamericana a tortura como método de interrogatorio era unha práctica legal polo que a persecución dentro dos EEUU destes delitos tórnase moi complicada, senón imposible. Ao mesmo tempo, como argumentan os querelantes, Guantánamo non é territorio americano. E foron os propios avogados de-

mandados os que previron isto para evitar a competencia xurisdiccional dos EEUU, creando así unha lagoa xurídica, un buraco negro legal e competencial do que difícilmente se podería saír se non é valéndose do principio de xurisdición universal. Tam-pouco é fraudulento presentala contra os responsables xurídicos e non contra os responsables materiais dos feitos, porque estes poderían estar amparados polo máis que dubidoso mecanismo de exención da responsabilidade de actuaren en exercicio dun deber, a chamada obediencia debida, ademais de gozaren da protección legal que os propios avogados agora demandados elaboraron no seu dia para garantir a súa impunidade nos EEUU.

Por outra banda, a fiscalía non pode afirmar que esteamos perante unha causa xeral contra a Administración dos EEUU durante o mandato de G. Bush pois está ben determinado contra quen se interpón a querela: contra os responsables xurídicos da creación do cárcere de Guantánamo que lexitimou as torturas como método de interrogatorio, torturas que se sucederon ao longo de toda a existencia do cárcere.

Ou intereses políticos?

En realidade, estas críticas non fan senón encubrir os verdadeiros motivos do goberno español para que a querela non prospere: o interese político de non pór en perigo as restablecidas relacions cos EEUU. Isto confírmase coas conversas que o presidente Obama manifesta ter establecido con representantes do goberno español para pedir explicacións sobre a demanda interposta contra os seus cidadáns.

Por outra banda, as declaracions dos fiscais en contra do exercicio da xurisdición universal non son unha toma de posición illada senón que veñen confirmar as intencions do actual goberno español de limitar o exercicio do principio recollido na lexislación española no artigo 23.4 da Lei Orgánica do Poder Xudicial (LOPX).

Esta intención de reforma non é unha novedade senón que leva moito tempo enriba da mesa de asuntos pendentes. Xa no caso Pinochet púxerase de manifesto que o exercicio deste principio podía ser moi incómodo en termos políticos e afectar as relacions entre Estados, más interesados en non arriscar as súas relacions económicas que na defensa dos dereitos fundamentais e a loita contra a impunidade.

Posteriormente, a raiz das querelas presentadas contra un ex ministro e seis militares israelitas por crimes contra a humanidade cometidos contra cidadáns de Gaza, a indignación, críticas e presións do goberno de Israel, que viu perigar a impunidade xeneralizada polos seus crimes contra o pobo palestino, levaron o Ministro de Exteriores do goberno espa-

ñol, Sr. Moratinos, a prometer ao goberno israelita que se modificaría o principio de xurisdición universal para limitar a admisión de querelas.

Así pois, a pesar do avance que supuxo na loita contra a impunidade a condena o militar Scilingo por comisión de crimes contra a humanidade durante a ditadura arxentina, os problemas que no ámbito político poden derivar do exercicio da xurisdición universal fan que se de un paso atrás. Maniféstase a necesidade de limitar o exercicio da competencia ás querelas que proveñan de países con afinidades culturais co Estado español recorrendo á escusa de procurar limitar, neste xeito, os abusos e manipulacións que do principio de xurisdición universal puidesen ser feitos.

Cando a xurisdición universal devén imperialismo xurisdiccional

O certo é que, de levarse a cabo, esta reforma suporía un claro retroceso. Por unha banda, desnaturalizaría o principio de xurisdición universal que se basea precisamente na non existencia de ningún punto de conexión ou interese particular do país para exercitar esa competencia, de maneira que o estado actúa como membro da comunidade internacional defendendo os seus intereses xurídicos, entre os que se encontra a loita contra a impunidade dos crimes contra a humanidade. Doutro xeito, non estaríamos diante do exercicio da xurisdición universal senón ante outro título, como pode ser o principio de personalidade pasiva ou activa, no que a competencia se basea na condición de nacional de vítima ou do autor do delito respectivamente.

Por outra banda, esta limitación do principio de xurisdición universal ás querelas presentadas por crimes cometidos en países que teñan unha afinidade cultural co Estado español ven transformar o principio nunha sorte de novo xeito de neocolonialismo, e sería interpretado polo país territorialmente competente (non sen razón) como unha técnica de inxerencia xurídica ou mostra de “imperialismo xurisdiccional”, máis que como o mecanismo para perseguir a impunidade que se pretende que sexa.

Xustiza *versus* impunidade

A pesar de que o exercicio da xustiza universal se ten revelado como un dos mellores mecanismos na loita contra a impunidade, unha vez máis a xustiza será sacrificada. O presidente Obama afirma que “hai que mirar cara adiante e non cara atrás”, mais a impunidade non é a solución máis axeitada. A política do borrón e conta nova nunca é o mellor camiño a seguir. A eu-

foria e esperanza que suscitou a nova política de Obama non pode levar á sensación de que agora o que hai que facer e só mirar cara adiante e deixar atrás o pasado, pois o proceso de mudanza política non pode ser unha escusa para a impunidade dos crimes cometidos na anterior lexislatura. As esperanzas de cam-

bio non poden admitir unha amnistía encuberta dos delitos cometidos porque a débeda coas vítimas destes delitos non pode quedar cancelada pola pretensión de que o esquecemento é a mellor solución. Só cando estes delitos deixen de ser impunes, será posible mirar cara diante.

MAIS REFORMAS, MENOS DIREITOS

Rosa Mª Verdugo Matés / Rocío Anabel Rodríguez López

Até os anos 80, a presenza de persoas estrangeiras no territorio español era testemuñal, non superava o quarto de milhom. Nesa altura non existía no ordenamento jurídico español unha lei específica que contemplasse a situación destas persoas, de forma que os diferentes aspectos dessa situación eran regulados por disposicións de diverso rango. Mas a incorporación do Estado español á CEE no ano 1986 exigía a prévia elaboración dumha lei que garantisse os direitos e deveres deste colectivo. Nasceu así a L.O. 7/1985, de 1º de Julho, que non establecía muitos requisitos para a entrada de persoas estrangeiras que buscaban traballar no territorio español, devido seguramente á sua escassa importancia quantitativa.

Nom é até meados da década de 1990 que a chegada de imigrantes ao Reino de Espanha começa a intensificarse. En 1996 a cifra de residentes estrangeiros superava já o meio milhom e no ano 2001 o milhom¹. Certamente, um dos factores que alentou a entrada foi a existencia dumha legislación mais permissiva que a do resto dos países comunitários tradicionalmente receptores de imigrantes. Nomeadamente a dos promotores do Acordo Schengen de 1985 -a RFA, a França e o Benelux-, importantes receptores de imigrantes desde a década de 1960, que levavam tempo endurecendo as suas leis.

No entanto, o factor que mais influiu na chegada de imigrantes ao territorio español foi a conjuntura de crecemento económico e a conseguinte criação de postos de traballo. Com a entrada española na CEE, o EE canalizou unha grande cantidade de fondos estruturais para obras de infraestrutura, o que propiciou a criação de emprego no sector da construcción. Assi mesmo, a Política Agraria Comunitária favoreceu a produción de determinadas explotações agrícolas mediterráneas, o que tamén redundou en novas necesidades de mao de obra. Como a maioria dos novos postos de traballo non eran atractivos para a populaçom autóctone -ora pola baixa remuneração, ora polas prolongadas jornadas laborais, ora polo seu carácter

temporario- para cobrir estes postos, que se denominaron de "difícil cobertura", o goberno español abriu a posibilidade de雇用neles trabalhadores foráneos.

Por outra parte, os dados confirmam o contributo positivo da populaçom estrangeira na economía do estado, tal e como se desprende dos resultados dun estudo elaborado no ano 2006 polo Director da Oficina Económica do Presidente do Governo².

Este estudo conclui, entre outras cousas, que a imigración tivo un impacto neto sobre a renda *per capita* de 3 puntos no período 1996-2005 e de 2 puntos nos últimos cinco anos (o que equivale a 623 € por persoa), que nos últimos dez anos o 30% do crecemento económico pode ser atribuído á imigración (e o 50% nos últimos 5 anos) e que os imigrantes foron contribuyentes netos por valor de 4.784 milhões de € ás arcas públicas, o que representou praticamente o 50% do *superávit* em 2005 rexistado polas Administracións Públicas (1,1% de PIB).

Curiosamente, apesar destes dous factores -a clara necesidade de trabalhadores imigrantes que experimentou a economía española na década de 90 e o seu positivo impacto na economía-, a legislación em matéria de estrangeiros endureceu-se neses anos seguindo a linha do Acordo de Schengen, assinado polo Governo español en 1991. Assi, no ano 2000, a L.O 7/1985 é derogada pola L.O. 4/2000, de 11 de Janeiro, e, com menos dun ano de vigencia, esta é reformada á sua vez pola L.O. 8/2000, de 22 de Dezembro. Apenas trés anos mais tarde, esta é substituída pola L.O. 14/2003 de 20 de Novembro.

Todas estas reformas avançaron na mesma dirección: o endurecimento das condicións para entrar, residir e traballar "legalmente" no territorio español, tendencia que o anteproyecto de lei que o goberno español apresentou no mês de Novembro do 2008 agrava ainda máis.

A nova reforma

Este endurecimento, mais do que desacelerar a chegada de imigrantes (de facto, no 2004 registavam-se quase dous milhons de estrangeiros, alcanzando-se no ano 2006 os trés mi-

¹. Ministerio de Interior: *Anuario Estadístico de Extranjería*. Madrid: Ministerio de Interior. Anos 1996 e 2001.

². Miguel Sebastián (2006): *Inmigración y Economía Española: 1996-2006*. Oficina Económica del Presidente.

lhons e no 2007 quase quatro³), provocou a entrada na irregularidade de muitos dos que anteriormente residiam no EE em situação legal.

Os obstáculos com que as sucessivas reformas foram dificultando progressivamente a renovação dos permissos de residência e de trabalho estão na base deste grave problema.

Assi, do 100% de trabalhadores estrangeiros que causaram alta na Segurança Social no ano 2003, o 76% fora já dado de alta em anos anteriores⁴, polo que podemos deduzir que muitos deles permanecem nalgum momento em situação administrativa irregular. Desta forma dificulta-se o acesso ao permissso de residência permanente, pois para a obtenção desse permissso é requisito indispensável demonstrar que se residiu no estado espanhol durante um período de cinco anos de maneira ininterrompida.

Por outra parte, para responder às necessidades de mão de obra em postos de trabalho de difícil cobertura o governo espanhol favorece a contratação em origem através do contingente⁵ e, ao mesmo tempo, restringe a possibilidade de continuação da actividade. Actualmente, para renovar o permissso de trabalho e residência a pessoa imigrante deve ter cotizado 6 meses durante o último ano e estar em posse dumha oferta de trabalho. Em situação de crescimento económico nom resulta mui difícil cumprir estes requisitos, mas nom assi numha situação de desemprego como a actual, em que mesmo os trabalhadores autóctones aceitam empregos que antes eram de difícil cobertura.

Também se dificulta o reagrupamento familiar, o que limita projectos vitais de estabelecimento duradeiro dos imigrantes.

Assi, o anteprojecto de reforma contempla o reagrupamento familiar dos ascendentes unicamente no caso de ser a pessoa que o solicita residente de longa duração (com 5 ou mais anos de residência continuada) e só para os ascendentes de mais de 65 anos.

Um dos aspectos mais preocupantes do anteprojecto da nova reforma, é o tratamento que prevé para os menores nom acompanhados, já que se estabelece a possibilidade da sua repatriação com a única garantia da suposta fiabilidade que teoricamente oferecem os serviços de atençom a menores nos países de origem ou outros que aceitem responsabilizarse deles. O governo criminaliza os e as menores imigrantes

primando a sua condiçom administrativa irregular antes do que a sua condiçom de menores, o que contradiz abertamente a L.O. 5/2000, de 12 de Janeiro (*Reguladora da Responsabilidade Penal dos Menores*).

Pola sua parte, a *Directiva Europea do Retorno* (Art.10.1) justifica estas actuações matizando que há de fazer-se “tendo devidamente em conta o interesse superior do neno”, matiz de discutível aplicaçom quando se repatria menores a determinados países.

Tamém se agravam as limitações do direito à liberdade das pessoas imigrantes, que agora vam poder ser retidas em Centros de Internamento para Estrangeiros (CIES) por umha infração administrativa (por nom terem permissso de residência ou trabalho) durante um período que pode chegar aos 60 dias (40 dias antes da reforma). Aliás, é bem sabido que o ateigamento e a insalubridade destes centros favorecem a proliferação de doenças infecto-contagiosas e que nada se fai para garantir a saúde e a integridade física das pessoas retidas. Por outra parte, nom se permite, ou dificulta-se seriamente, o acesso das ONGs que trabalham no âmbito sócio-sanitário ou da defesa dos direitos civis das pessoas migrantes.

O objectivo destas políticas é claro, restringir direitos fundamentais, criminalizar as pessoas imigrantes em situação administrativa irregular e blindar as fronteiras espanholas. O governo aproveita a conjuntura de crise económica para endurecer a sua política migratória -o que agrava a vulnerabilidade do colectivo migrante- emulando a tendência dos países europeus comunitários.

Já antes se mencionou a *Directiva do Retorno* (a chamada *Directiva da Vergonha*) que o Parlamento Europeu aprovou no verão de 2008 contra a opiniom unânime das associações civis de defensa dos direitos das pessoas migrantes por entender que recorta mui seriamente os seus já mui limitados direitos. Paradoxalmente, este mesmo Parlamento insta os países membros a assinar a *Convenção Internacional sobre os direitos de todos os trabalhadores migratórios e dos seus familiares*, adoptada polas Nações Unidas o 18 de Dezembro de 1990, e que a dia de hoje nom foi ainda ratificada por nenhum dos estados da União Europeia.

³. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales: *Anuario Estadístico de Inmigración*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Anos 2004, 2006 e 2007.

⁴. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (2007): *Anuario Estadístico de Inmigración 2006*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

⁵. Quota de trabalhadores que o governo estabelece periodicamente para cobrir os postos de trabalho que som de “difícil cobertura”.

DEZAOITO ANOS DE ILEGALIDADE

Sara Carou García

España constitui-se nun Estado social e democrático de Dereito? O que o artigo 1.1 da Constitución española formula como unha afirmación incuestionábel talvez devería de ser expresado a modo de interrogante. Como, se non, é posíbel que unha democracia occidental, das que elevamos á categoría de quintaesencia das formas de organización política de un Estado, permita a pervivéncia, durante case vinte anos, de un pseudo-rexime carcerario criado à marxe dos mais elementares principios do direito penitenciario? Como xustificar a vulneración constante durante case duas décadas dos dereitos dos reclusos ao abeiro de resolucións emanadas da propia Administración Penitenciaria? Isto é o que aconteceu no mui democrático Reino de España con o coñecido como F.I.E.S (Ficheiro de Internos de Especial Seguimiento), agora anulado por sentenza do Tribunal Supremo de 17 de Marzo de 2009.

História do FIES

Non é doado establecer cando e por qué aparece o FIES, debido a que sempre foi regulado por normas de rango inferior que non foron publicadas oficialmente. Así, conforme aos dados a que podemos ter acceso, a historia do FIES remonta-se a 1991, ano en que, despois de un período de grande axitación nos cárceres, con alguns motins e tentativas violentas de evasión, a Dirección Xeral de Instituicións Penitenciarias, á frente da cal estaba Antoni Asunción, ditou as Circulares 6/III/1991 e 28/V/1991 polas que se criava este ficheiro. Non obstante, a primeira delas facía referencia a un programa de controlo que se viña aplicando ás persoas condenadas pola sua relación ou pertenza a bandas armadas desde Maio de 1989, programa que esta circular pretendía mellorar. O FIES podería ser portanto unha nova versión de este programa que con o tempo, como veremos a seguir, foi estendido a un amplio colectivo de presos.

En 1995, e igualmente por via de normas internas, a Administración Penitenciaria regulou de novo o FIES para, un ano despois, e por mor da aparición do novo Regulamento Penitenciario, a Dirección Xeral de Instituicións Penitenciarias elaborar a Instrucción 21/1996 (hoxe anulada polo Tribunal Supremo) que refundia a normativa anterior.

A extensión do FIES

No 1991 o FIES estruturava-se en dous grandes grupos de internos: o FIES-RE (réxime especial) e os FIES-NA (nar-

cotraficantes). Após cinco anos, a Administración Penitenciaria decidiu ampliar de xeito notorio o campo de acción deste ficheiro. A partir de aquel momento abranxería:

1. FIES-1 (Control Directo): nel quedaban incluídos os internos que antes formavan parte de FIES-RE, é dicir, aqueles cualificados como especialmente perigosos e conflitivos, protagonistas e indutores de alteracións reximentais mui graves que puxesen en perigo a vida ou a integridade física de funcionarios, autoridades, outros internos ou persoal da institución, tanto dentro como fora do cárcere, con ocasión de saídas para translados, dilixencias ou outros motivos.

2. FIES-2 (Narcotraficantes). Autores ou presumíveis autores de delitos relacionados con o tráfico de drogas e estupefacientes cometidos por grupos organizados.

3. FIES-3 (Bandas armadas): internos vinculadosalgún xeito a bandas armadas ou grupos terroristas.

4. FIES-4 (Forzas de Seguranza e funcionarios de Instituicións Penitenciarias): inclui suxeitos pertencentes ou que pertenceron no pasado a estes dous colectivos e cuxa integridade física e seguranza cumpre protexer dentro do cárcere. Este era o único caso en que a inclusión no ficheiro non implicava unha violación, senón unha protección, dos dereitos do interno, o preso era afastado do resto con a finalidade de evitar que fose obxecto de agresións e situacións de perigo.

5. FIES-5 (Características Especiais): abranxe grupos de persoas como as vinculadas á delincuencia comun internacional ou delincuentes sexuais de carácter especialmente violento. Tamén foron incluídas neste grupo persoas que se negaron a facer o servizo militar ou a prestación social substitutória.

O FIES como política penitenciaria de excepción

Segundo a versión oficial, o FIES era unha base de datos de carácter administrativo. Mais como acontecia no Mito da Caverna, a realidade e as sombras que se proxectan dela son cousas ben distintas. A sombra que a Administración proxectou do ficheiro foi a dun inócuo e imprescindible instrumento para facilitar o controlo daqueles individuos susceptíbeis de alteraren a convivencia nos cárceres. Porén, o controlo, que levaba implícita a necesidade de incorporar información ao FIES, provocou que os internos incluídos no programa fosen submetidos a un réxime de vida muito más restritivo que o máis duro dos réximes penitenciarios legalmente recoñecidos, é dicir, o réxime fechado.

O dia -a-dia dos centos de presos englobados no FIES estava marcado polas tentativas de aniquilación da dimensión social do individuo (obrigados nalguns casos a permaneceren

23 horas diárias en solitário nunha cela, restrinxidas as comunicacións con familiares e amigos, limitado o número de follas permitido nas comunicacións escritas, destinados a Estabelecimentos afastados do seu contorno social) e de desestruturación da propia persoa (proibido o uso de espellos e a pose de obxectos de valor sentimental como alianzas de voda, submetidos os internos diariamente a contínuos e estritas inspeccións e confiscos, así como a controlos nocturnos).

As terríveis condicións a que foron submetidos os presos FIES foron narradas de forma imellorábel por dous superviventes do mesmo: Xosé Tarrío González¹ e Joaquín Zamoro Durán².

O FIES e a legalidade: a STS 17/03/2009

Mália o obscurantismo que muitas veces rodea as prácticas da Administración Penitenciária, non faltaron voces que desde o primeiro momento se opuxeron á implantación deste ficheiro e ás condicións e vida que da inclusión no mesmo derivaban para certos internos. As críticas non só procederon dos sectores doutrinais senón tamén do mundo da práctica xudicial. Así en 1991 tivo lugar a abertura dun procedimento criminal perante o xulgado número nove de Sevilla contra o Secretario Xeral de Asuntos Penitenciarios, Antoni Asunción, e contra o Subdirector Xeral responsable da Inspección Penitenciaria, Gerardo Míguez. En 1994 o Tribunal Constitucional dita un auto en que ordena a suspensión da aplicación da Circular de 2 de Agosto de 1991 a respecto de dous presos recurrentes en amparo entanto que non recaía resolución de fondo sobre o asunto. Desgrazadamente, ambos os procesos remataron con resolucións que deixavan vixente o sistema FIES. A estas duas grandes tentativas por rematar con o infausto FIES hai que unir as numerosas queixas e recursos apresentados polos reclusos perante os Xulgados de Vixilancia Penitenciaria, así como as reclamacións deste colectivo xudicial a favor de un maior control do ficheiro por parte da xudicatura.

¹. Tarrío González, X., *Huye, hombre, huye*, diario de un preso FIES, Barcelona, 1997.

². Moreno Arraras, P./Zamoro Durán, J.A., "Las políticas de aislamiento penitenciario. La especial problemática del Fichero de Internos de Especial Seguimiento (F.I.E.S.)", en Rivera Beiras, I. (coord.), *La cárcel en España en el fin del milenio*, Barcelona, 1999.

O comezo do fin da aberrante práctica penitenciária nacida ao abeiro do FIES ten lugar con a interposición da asociación madrileña *Madres Unidas contra la Drogas* de un recurso contencioso-administrativo perante a Audiencia Nacional do Estado español contra a resolución do Ministério do Interior de 25 de Xullo de 2001, pola que se decidía non declarar a nulidade de pleno direito do apartado primeiro da Instrucción 21/96 da DGIP.

Con data 2 de Marzo de 2004, o citado tribunal dita sentenza pola que estima a nulidade de pleno direito de só un inciso da citada Instrucción e confirma-a en todo o resto. A asociación, firme no seu empeño de lograr a eliminación do FIES, interpón recurso de casación perante o Tribunal Supremo, fruto do cal é a sentenza de 17 de Marzo de 2009 pola que se anula a Instrucción 21/96 e a resolución do Ministério do Interior que a mantíña en vigor.

A sala do Contencioso- Administrativo do TS centra a sua decisión no seguinte argumento: "*Nós, en contra do parecer da Sala Sentenciadora e dos informes obrantes no expediente administrativo, consideramos que esas circulares e instruccións, ao careceren da natureza e das garantías das normas xurídicas ou disposicións de carácter xeral, non son o medio idóneo para regular direitos e deveres dos internos nos centros penitenciarios*".

Se ben o feito de que se interpuxese recurso perante a citada orde xurisdiccional impide outra clase de pronunciamentos, cumpre non esquecer que o FIES non é contrário ao ordenamento exclusivamente en base ao argumento exposto polo tribunal. O FIES conculcou, tamén normas administrativas, desde principios básicos do direito penal e do direito penitenciario até preceitos fundamentais do texto constitucional. Por iso, ainda que a sentenza do Tribunal Supremo é un logro no árduo camiño da eliminación de prácticas ilegais dos cárceres, bota-se en falta que non fose o próprio Tribunal Constitucional quen, através da admisión e posterior estimación dun recurso de amparo, establecese que o FIES atentou e violentou os direitos fundamentais de centos de cidadáns internados en Centros Penitenciários.

AFEGANISTÁN: UNHA GUERRA ILEGAL⁽¹⁾

Eduardo Melero

A maioria dos políticos e os medios levan anos afirmando que a guerra de Afganistán é conforme ao direito internacional. Unha das mensaxes que se dirixen á opinión pública é que, así como a guerra do Iraque é ilegal, a de Afganistán é perfeitamente legal. No entanto, para a maioria dos profesores de direito internacional trata-se de unha guerra contraria à Carta das Nacións Unidas.

A guerra de Afganistán levanta catro cuestións xurídicas básicas:

- 1) se a operación *Liberdade Duradeira* é conforme ao direito de lexítima defensa;
- 2) se a participación do exército español na Forza Internacional de Asistencia para a Segurança en Afganistán (ISAF nas suas siglas en inglés) cumple con os requisitos do direito español;
- 3) se a OTAN pode facer-se cargo da dirección da ISAF; e
- 4) que relación existe entre *Liberdade Duradeira* e a ISAF.

Lexítima defensa

O inicio da operación *Liberdade Duradeira* xustificou-se no direito de lexítima defensa regulado no Art. 51 da Carta das Nacións Unidas. O presuposto para o exercicio da lexítima defensa é a existencia de un ataque armado. Ainda que se entende que os atentados terroristas do 11 de Setembro de 2001 en si mesmos supoñen un ataque armado debido á sua magnitud, a cuestión é se este ataque pode imputar-se a Afganistán. O goberno talibán de Afganistán outorgou apoio á organización terrorista Al-Qaeda e permitiu que estabelecese campos de treino no seu territorio. Estas actividades de apoio ao terrorismo, ainda que supoñen a comisión de un ilícito internacional, ao vulneraren o principio que proíbe o uso directo ou indirecto da forza armada (Art.24. da Carta das Nacións Unidas), non poden ser considerados como un ataque armado que permita reaxir frente a el en lexítima defensa.

Mais, mesmo no caso de considerar-se que concorre o presuposto do ataque armado, non se cumplen as condicións a que se submete o exercicio do direito de lexítima defensa. Así, non concorre a imediatez, xa que a operación *Liberdade Duradeira* comezou case un mes despois dos atentados do 11 de Setembro. A lexítima defensa tamén ten que ser proporcionada. A operación *Liberdade Duradeira*, que se iniciou hai case sete anos, supuxo unha guerra total no territorio de Afganistán e nela cometeron-se graves violacións do direito humanitario bélico, que devén ser calificadas como crimes de guerra. Por iso, tampouco se cumple o requisito de proporcionalidade. Finalmente, tam-

poco se tratou de unha actividade provisória, à espera de que o Consello de Seguranza adoptase as medidas precisas para manter a paz e a seguranza internacionais.

En conclusión, a operación *Liberdade Duradeira* deve ser calificada como unha guerra de agresión que vulnera o direito internacional e non pode considerar-se que a ampare o exercicio do direito á lexítima defensa.

A ISAF

A ISAF foi criada a partir dos acordos de Bonn (05/12/2002). O 20 de Decembro de 2001, o Consello de Seguranza das Nacións Unidas adoptou a Resolución 1386, en que autorizava o establecemento da ISAF para manter a seguranza en Cabul e os seus arredores, permitindo que a ISAF utilizase a forza armada para levar a cabo o seu cometido.

Mais a ISAF non é unha operación das Nacións Unidas, os soldados que participan nela non son cascos azuis. O rexime xurídico da ISAF foi establecido nun acordo internacional -o Acordo técnico-militar de 31 de Decembro de 2001- entre o Reino Unido e o goberno provisorio de Afganistán. Acordo que foi aceptado, o 10 de Xaneiro de 2002, por todos os Estados participantes na forza internacional, incluído o español, através de un "Memorando de Entendimento".

A asinatura por España deste *Memorando de Entendimento* realizou-se infrinxindo o Art. 94.1 b) da Constitución española, que esixe autorización previa das Cortes Xerais para que o Estado español poda celebrar tratados ou convénios de carácter militar. Do contido do Memorando de Entendimento deduce-se claramente que deve ser considerado como un tratado internacional de carácter militar. Non é un acordo político, como considera o Goberno español. Portanto, a participación do exército español na ISAF carece de base xurídica suficiente. Iso sen ter en conta que o envío de tropas foi realizado sen a previa autorización do Congreso dos Deputados e o Senado que esixe o Art. 63.3 da Constitución, en virtude do cal é precisa autorización previa das Cortes Xerais para declarar a guerra. Ainda que as guerras xa non se declaran, na miña opinión, do Art. 63.3 da Constitución resulta obligatoria a autorización das Cortes Xerais (Congreso dos Deputados e Senado conxuntamente) para que o exército español poda participar nun conflito armado.

A ISAF e a OTAN

En Agosto de 2003, a OTAN asume a dirección da ISAF. A partir dese momento produce-se unha ampliación do

ámbito territorial da autorización outorgada a ISAF a todo o territorio de Afganistán (Resolución 1510 do Consello de Seguranza, de 13 de Outubro de 2003).

A intervención da OTAN na guerra de Afganistán vai alén do establecido nos Arts. 5 e 6 do Tratado do Atlántico Norte: operación de lexítima defensa nos territorios de América do Norte e Europa. É unha das operacións chamadas fora de área. O seu fundamento está no novo Conceito Estratégico da OTAN aprobado en 1999, que alarga o ámbito de actuación da OTAN a todo o planeta. O novo Conceito Estratégico é un acordo político que modifica totalmente o Tratado do Atlántico Norte. Deve ser considerado ilegal xa que a asinatura do novo Conceito Estratégico da OTAN non contou con a prévia autorización das Cortes Españolas que esixe o Art. 94.1 b) da Constitución para a modificación de tratados internacionais de carácter militar.

Por último, as resolucións do Consello de Seguranza relativas à ISAF lexitimaron, en certa medida, a operación *Liberdade Duradeira*. Mesmo, a partir da Resolución 1510, de 13/10/2003, o Consello de Seguranza alentou explicitamente a cooperación entre a ISAF e *Liberdade Duradeira*.

Xa foi asinalado que *Liberdade Duradeira* vulnera a Carta das Nacións Unidas e deve ser considerada unha guerra de agre-

sión. Ainda que a ISAF conta con a autorización do Consello de Seguranza, na realidade está mui vinculada á operación *Liberdade Duradeira*. Na práctica, a ISAF protexe a retaguarda da operación *Liberdade Duradeira*. Deste xeito, as tropas da ISAF encarregan-se de consolidar o terreno gañado e as tropas da coalición que integra *Liberdade Duradeira* poden dedicar-se a continuar as suas operacións bélicas. Ainda mais, a ISAF levou a cabo mesmo accións ofensivas contra os talibáns ou os insurxentes afgáns. A importancia da ISAF dentro da estratéxia da operación *Liberdade Duradeira* aparece mais clara se se ten en conta a ampliación da ISAF a todo o territorio de Afganistán e o feito de que despois da guerra do Iraque a disponibilidade de tropas estadounidenses se viu restrinxida.

O Consello de Seguranza deve respeitar a Carta das Nacións Unidas. Non pode convalidar actos de agresión ilegais como a operación *Liberdade Duradeira*, mais tamén non pode autorizar o uso da forza á ISAF para apoiar *Liberdade Duradeira*.

En conclusión, *Liberdade Duradeira* e a ISAF forman parte da mesma estratéxia na guerra de Afganistán. Ambas as operacións vulneran o direito internacional. A participación española na ISAF non só é contraria ao direito internacional senón que tamén infrinxe a Constitución española.

¹. Fonte: Centre d'Estudis per a la pau JMDeLàs.

DOCUMENTOS

OPERACIÓN LIBERDADE DURADEIRA (NOME INICIAL: XUSTIZA INFINITA)

Período	7 de Outubro 2001 - Activa
Número de Soldados	<p>18.000, a esmagadora maioria dos EUA.</p> <p>Outros países que participan na actualidade: Reino Unido, Alemaña, Xapón, França (860 soldados en 2007), Canadá (284), Nova Zelândia (107), Roménia (94), República Checa (35) e Holanda (6).</p> <p>Alén dos soldados de Liberdade Duradoura e de uns 20.000 soldados da operación paralela ISAF, os EUA teñen outros 10.550 reservistas, dispersados en Afganistán mais non activos. O presidente Obama afirma que aumentará o continxente norteamericano con 30.000 novos soldados, provavelmente no verao de 2009.</p>
Situación legal	<p>Operación NON autorizada expresamente polo Consello de Seguranza da ONU.</p> <p>Trata-se, desde o inicio, de un acto contrario ao direito internacional.</p>
Obxectivo	Operacións de combate e intelixéncia en procura e captura de militantes talibán e membros de Al Qaeda ou afins.
Custo total até 2007	466.323 millones de dólares.

REINO DE ESPAÑA

Período	Oficial: Xaneiro 2002 – Xullo 2004 Real: Outubro 2001 – ?
Núm. máximo de soldados en activo simultaneamente	548
Formas de participación	O goberno permitiu a entrada a 38 buques na base naval militar de Rota e un total de 480 avións dos EUA fixeron escala nas bases españolas de Morón e Rota na sua campaña de bombardeamentos no último trimestre de 2001. Duas fragatas, un buque de aprovisionamento e un avión P-3 Orion de patrulla marítima no Corno de África (costa Djibuti e Somália) en 2002, supostamente na procura de persoas vinculadas a Al Qaeda e os talibán. En Bagram (Afeganistán): un hospital de campaña (42 soldados Unidade Médica de Apoio ao Despregamento), varios C-130 (Hércules) e catro helicópteros. Aznar puxo ao dispor dos EUA unidades dos tres exércitos, ainda que Bush declinou o ofrecimento.
Custo total entre 2002-2005	197.798.356 euros

ISAF (FORZA INTERNACIONAL DE ASISTÉNCIA À SEGURANZA NO AFEGANISTÁN)

Período	2002 - Activa
Tipo de operación	Operación liderada pola OTAN desde Agosto de 2003 (primeira operación fora da área euroatlántica, operada de acordo con unha resolución do Consello de Seguranza). Participan todos os Estados da UE, excepto Chipre e Malta.
Núm. actual de soldados	55.100 soldados (en aumento), de 41 países (26 da OTAN + 15 externos)
Situación legal	Operación autorizada pola ONU através da Resolución 1386 do Consello de Seguranza, de 20 de Decembro de 2001. Autorización prorrogada (primeiro cada seis meses e despois anualmente)

PARTICIPACIÓN DO REINO DE ESPAÑA

Localización tropas españolas	Cabul (19); PRT en Qala-e-Naw (província de Badghis, 232); base de apoio avanzada en Herat (436); base de instrucción de Camp Stone (51); otros 63 soldados na base aérea de Manás (Quirguizistán).
Número máximo de soldados	1.087
Soldados mortos	87 (62 en accidente de avión, 17 en accidente de helicóptero, 1 en accidente terrestre, 1 por enfarte e 6 por ataques con explosivos)
Custo total da participación española até 2008	1191.505.919 euros

CALIDADE DA AXUDA

1. Estima-se que o 40% da axuda retorna aos países doantes en forma de salários dos consultores e benefícios para as suas empresas.

2. O Governo afgán descoñece onde se investiu un terzo da axuda recibida desde 2001 (uns 5.000 millons de dólares).

3. A metade da axuda está condicionada, requer o uso de bens e servizos do país doante.

4. Mais de dous terzos da axuda internacional non pasa polo governo de Afeganistán. Cada país financia através das suas axencias humanitárias. Isto aumenta o protagonismo e visibilidade do doante, mais ignora as estruturas locais, priorizan-se as "necesidades" do doante e cai-se en redundáncias.

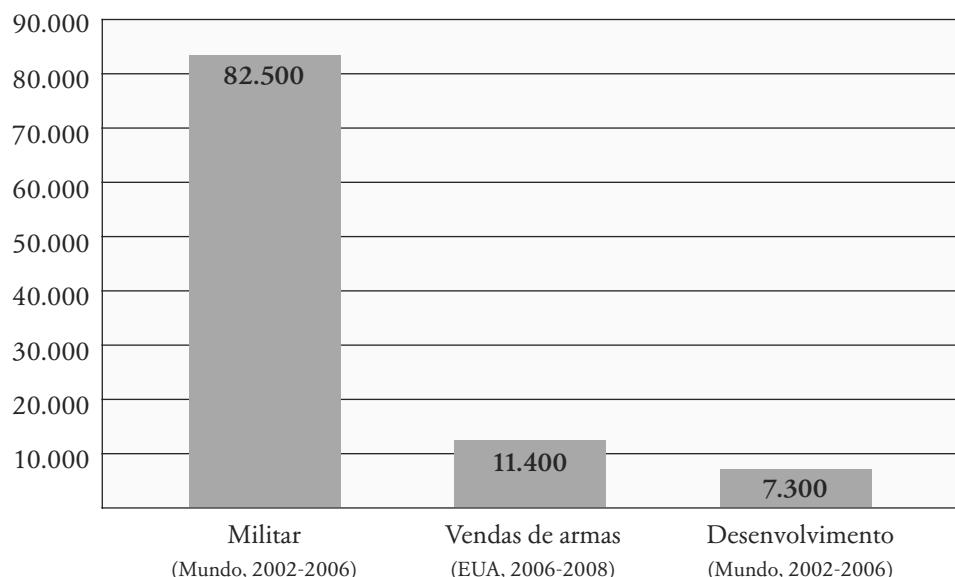
5. A marxe de beneficio dos contratos de reconstrucción para empresas estranxeiras e afgás costuma ser do 20%, mais pode chegar ao 50%.

6. Afeganistán foi o primeiro receptor de armas dos EUA entre 2006 e 2008.

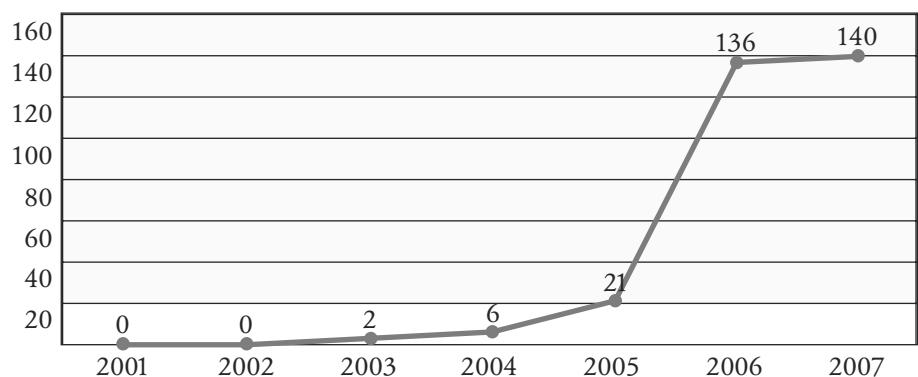
7. 92 de cada 100 dólares da axuda mundial a Afeganistán son destinados a actividades militares.

CONTRIBUTO MILITAR E CIVIL (2002-2006)

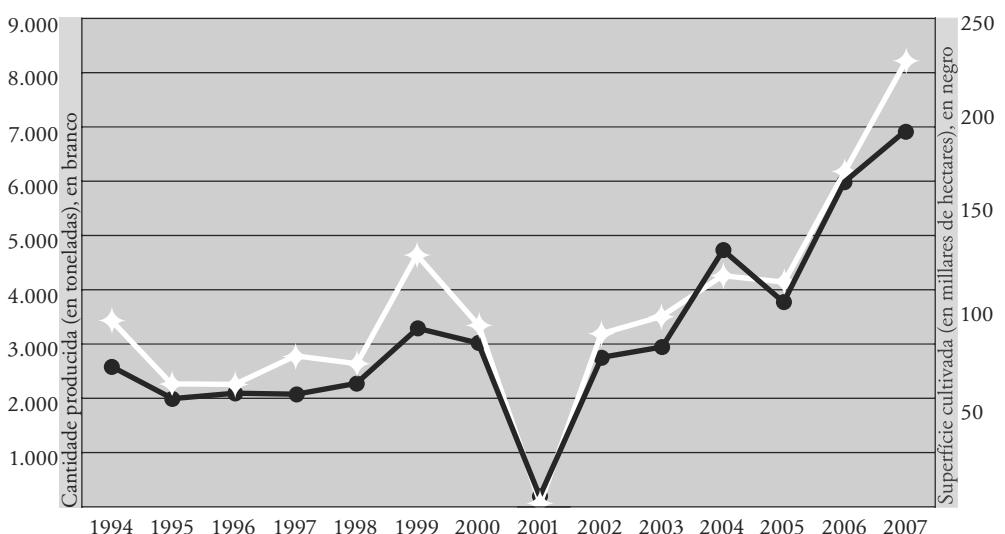
(en millóns de dólares)

ATENTADOS SUICIDAS EN AFEGANISTÁN

A PRODUCIÓN DE ÓPIO EN AFEGANISTÁN

SÍMBOLOS RELIGIOSOS E PODERES PÚBLICOS

"*Deus fratresque Gallaecia.* Os nosos antergos adoitan invocar a Deus para saír con ben das súas loitas. Hoxe volvemos a facelo, áinda que contamos con algo que a eles lles faltaba entón: democracia, autonomía e confianza nas nosas propias posibilidades.", así concluiu Alberte Núñez Feijóo o seu discurso de investidura na cámara galega o 14 de Abril.

A partir daí sucederon-se os actos de promesa ou xuramento dos cargos da nova administración. Todos eles presididos por un dos mais importantes símbolos da relixión católica (o crucifixo) e un libro que imaxinamos seria o texto sagrado dessa mesma relixión (a Bíblia), incumprindo así o novo executivo o dever constitucional de non dar prioridade institucional a nengunha relixión.

IMPUTADOS TRES AXENTES E O PAI DE DIEGO VIÑA

A xuiza do tribunal de instrución núm. 5 da Coruña emitiu un auto que permitirá xular os feitos previos ao falecemento de Diego Viña, o xoven que fora detido en 2004 pola Guarda Civil de Arteixo a raíz de unha denuncia do seu pai e apareceu pouco despois morto nos calabouzos do cuartel desta institución.

A decisión xudicial, en que se imputa o próprio pai da vítima -Carlos Viña- e tres axentes da Guarda Civil por presumíveis delitos de acusación e denuncia falsa e detención ilegal respectivamente, ven recompensar, ben é verdade que parcialmente, os esforzos da familia por conseguir que se esclarezan as obscuras circunstancias en que faleceu o xoven hai agora case 5 anos.

Xunto con a familia, tamén a Comisión de Denuncia de Galiza (de que forma parte EsCULCA) traballou durante este tempo para que se investigasen esas circunstancias e se depurassen responsabilidades. En Marzo de 2005, a plataforma apresentou denuncia contra o comandante do Posto da Guarda Civil de Arteixo e vários axentes por un posíbel delito de homicidio doloso, detención ilegal e encobrimento e cada 12 de Outubro convocou concentracións en demanda do esclarecemento dos feitos e a depuración de responsabilidades.

A raíz da última destas concentracións, celebrada o 12 de Outubro do pasado ano, a propia escuadra a que pertencen os axentes contra os que a plataforma apresentara denuncia, agora imputados por detención ilegal, formulou denuncia contra unha dúzia de persoas que, segundo fan constar na exposición de motivos, permaneceu diante da igrexa parroquial de Arteixo durante a celebración dos actos relixiosos en que os membros da benemérita honran a virxe do Pilar. Estas persoas,

alegan, exibían fotografías do xoven morto e unha faixa en que se reclamava a investigación dos feitos, coreavan lemas e, afirman os denunciantes, atravesaron un pau na porta da igrexa, actuacións que consideran constitutivas de ilícito penal cuxa calificación inicial sería por detención ilegal e delito de ofensa aos sentimientos relixiosos (sic).

O comportamento da esquadra da Guarda civil non pasaría de ser un novo episodio da estratéxia de contra-denúncias a que recorren regularmente os axentes acusados de maus tratos, torturas e mesmo homicídios se non fose porque, neste caso, entre as persoas denunciadas estaban duas familiares próximas do xoven falecido, vitimas tamén portanto daqueles obscuros feitos de hai 4 anos.

HISTÓRIA OPACA

"A finais de 1986 Cuca Tovar presentou unha solicitude no Concello de Ourense para consultar os libros rexistro do cementerio de San Francisco dos anos 1936 a 1941 para documentar o seu traballo de investigación. Malia contar co informe favorable do secretario do concello baseándose na Lei de Réxime Local, o alcalde negoulle a consulta, primeiro polo seu exclusivo desexo de que se dejara a los muertos en paz e, máis tarde, apoiando a súa decisión no feito de atoparse vacante a praza de arquiveiro". Partindo da experiencia desta historiadora, que litigou durante seis anos para conseguir acceder a esos documentos, Ana Mª Bande mostra nun mui interesante artigo ("O acceso aos arquivos: a eterna batalla"), publicado no último número da *Revista Galega de História Murguia*, as dificuldades de acceso à información conservada en arquivos públicos con que deparan as persoas que investigan no noso país a historia recente.

"O caso de Cuca Tovar" - afirma Ana Mª Bande- "é unha magnifica introducción para analizar o estado actual do acceso aos documentos dos nosos arquivos e rexistros... Por contraditório e surrealista que pareza, a día de hoxe, no que á transparencia da administración se refire, podemos ollar con 'morriña' leis leis que teñen mais de vinte anos!".

VENDA NA RUA

Desde Novembro de 2008, un grupo de xuristas, con o apoio de colectivos sociais, traballa para que as Cortes Xerais modifiquen o artigo 270 do Código Penal que castiga os delitos relativos á propriedade intelectual, no sentido de que as condutas de oferta e venda de CD's e DVD's na rua sexan destipificadas e, en consecuencia, as persoas que teñen procedimentos abertos ou foron condenadas por

este delito -case todas estranxeiras en condicións de extrema precauidade- sexan postas en liberdade ou non ingresen en prisión.

À espera de que a lei sexa modificada, o grupo iniciou unha campaña de presentación e tramitación de indultos en colaboración con persoas do mundo da música, o teatro e o cinema dispostas a solicitar no seu nome un indulto para cada unha das persoas afectadas.

O modelo de solicitude pode ver-se, e baixar-se, na páxina web do noso observatorio (<http://www.esculca.net/pdf/suspensi%C3%B3n%20da%20execuci%C3%B3n.pdf>).

RELATÓRIO ANUAL DA CPT

Por quinta vez consecutiva, a Coordenadora para a Prevención da Tortura (CPT), apresentou o pasado 29 de Maio, o seu Relatório anual sobre denúncias de tortura e/ou maus tratos no Estado español, nesta ocasión en Zaragoza.

Como en anos anteriores, o Relatório recolle únicamente aquelas denúncias que entran na definición da Convención contra a Tortura da ONU e, dentro destas, apenas aquelas que foron devidamente contrastadas e cuxa exclusión non foi expresamente solicitada polas persoas agredidas. Por outra parte, cumple ter en conta que non todas as persoas agredidas presentan denuncia perante os tribunais ou outras instâncias e non todas as denúncias formuladas chegan a coñecimento da CPT. Ainda así, o Relatório recolle, para todo o estado, a elevada cifra de 274 situacións en que se produciron agresións e/ou maus tratos a un total de 576 persoas (con unha media de 1.24 cada 100 mil habitantes). Galiza, con 19 situacións e 43 persoas agredidas, sitúa-se por riba da media: 1.54.

Para facilitar a comprensión do material e dar conta da complexidade do problema, os dados presentan-se ordenados de acordo con diferentes perspectivas (corpos denunciados, instancia onde se formula a denuncia, persoa que a formula, presenza ou non nesa comunidade da CPT, etc). Así mesmo, para acompañar a sua evolución, recollen-se as modificacións procesuais importantes que se producieron en casos incluídos en Relatórios anteriores.

Tamén se cita no Relatório a arrepiante cifra de 97 persoas mortas sob custodia das Forzas de Seguranza do Estado. Destas 97 mortes de que se ten constancia, só se analisan 56 por seren os únicos casos de que se ten información precisa.

DOCENTES NON POLÍCIAS

As novas normas de imigración para estudiantes que entraron en vigor no Reino Unido a finais do pasado mes de Marzo fan reciar en universidades e facultades a responsabilidade de con-

trolar os alumnos procedentes de países extra-comunitários, sob pena de perderen o permiso legal para receber estudantes estrangeiros.

A partir de agora as facultades deverán tirar e arquivar fotocópia do pasaporte de todos os estudiantes estrangeiros, manter ao dia os datos de contacto, alertar a Axencia de Fronteiras do Reino Unido (UKBA) no caso de algun estudante non formalizar devidamente a matrícula, comunicar as autoridades calquera ausencia non autorizada e informar a axencia no caso de algun estudante interromper os seus estudos.

A resposta a esta pretensión de implicar o persoal das universidades na vixilancia de estudiantes (e profesores) estrangeiros, foi contestada o 14 de Abril por un grupo de 35 docentes que ameanzan con boicotar unhas normas que consideran discriminatorias e os obrigan a desempeñar funcións policiais sen base legal algúnhha.

Pola sua parte, a asemblea anual de representantes sindicais do UCU (sindicato de docentes de universidade) votou esmagadoramente a favor de boicotar as universidades de Israel no congreso anual celebrado en Bournemouth (R.U.) o pasado 27 de Maio. A asemblea entende, de maneira praticamente unánime, que as universidades israelitas son cúmplices das accións do seu goberno contra o povo palestino e apoia a campaña de BDS (Boicot, Desinversamento, Sancións) que numerosos colectivos de todo o mundo reavivaron depois da última agresión à Faixa de Gaza.

Da preocupación que existe nos meios universitarios do Reino Unido a propósito da situación do povo palestino, son prova elocuentes os numerosos actos de protesta que tiveron lugar en 35 universidades nos últimos meses.

PROGRAMA DE ESTOCOLMO

A *Rede Europea de Liberdades Civis* (www.ecln.org), lanzou a principios de ano unha ambiciosa campaña para difundir o chamado *Programa de Estocolmo*, que será aprobado en Decembro durante a Presidencia de Suecia do Consello da UE e fixará a axenda das políticas de xustiza e interior para o período 2010-2014. Con diferenza ao que aconteceu con os programas anteriores (Tampere e A Haia), que deseñaron e aprovaron as políticas da chamada Área de liberdade, seguranza e xustiza sen participación dos parlamentos dos estados membros nem da sociedade civil, o *Programa de Estocolmo* será remetido a todos parlamentos (incluído o europeu), mais, como nos casos anteriores, a última palabra corresponderá ao Consello.

Todo fai pensar que a deriva iniciada con a militarización das fronteiras, a difusión do control masivo e a cada vez mais agresiva política de defensa vai acelerar-se no próximo lustro ao amparo deste programa cuxo contido estuda en profundidade Tony Buyan, director de *Statewatch*, no seu traballo *The Shape of Things to Come* (www.statewatch.org)

BIBLIOTECA

EL PROCESO DE DISOLUCIÓN DE PARTIDOS POLÍTICOS

Xulio Ferreiro Baamonde, Ed. Iustel, 2008

Xulio Ferreiro Baamonde, profesor de Direito Procesual da Faculdade de Direito da Universidade da Coruña, realiza neste libro unha pormenorizada análise xurídico-procesual da Lei Orgánica 6/2002, de 27 de Xuño, de Partidos Políticos (LOPP). Mais concretamente, o autor examina o procedimento especial perante a Sala, tamén especial, do Tribunal Supremo a que se atribui competéncia para a ilegalización de partidos políticos cando estes vulneren "de forma continuada, reiterada e grave a esixéncia de unha estrutura interna e un funcionamento democráticos", ou cando "de forma reiterada e grave a sua actividade vulnere os principíos democráticos ou persiga deteriorar ou destruir o rexime de liberdades ou imposibilitar ou eliminar o sistema democrático".

Ao longo do libro, o autor vai debullando a regulación procesual da LOPP e a cuantiosa xurisprudéncia ditada polo Tribunal Constitucional e o Tribunal Supremo a raiz da ilegalización dos partidos Herri Batasuna, Euskal Herritarrok e Batasuna, e daqueloutras formacións -partidos ou agrupacións de eletores- que foron posteriormente disolvidas por ser consideradas sucesoras das anteriores.

O profesor Ferreiro Baamonde trata demoradamente aqueles asuntos que suscitaron maior polémica do ponto de vista procesual: natureza xurídica do proceso de ilegalización, atribución da competéncia à Sala Especial do art. 61 (LOPJ do Tribunal Supremo), alcance da execución da sentenza de disolución, a chamada sucesión fraudulenta do partido disolvido, a posibilidade de reabilitación dos partidos ilegalizados, etc., pondo de manifesto a imperfección técnica de muitos aspectos da lei e a non sempre acertada aplicación da mesma por parte dos máximos órgaos xuridicionais do estado.

A REVIEW OF THE INCREASED USE OS CCTV AND VIDEO-SURVEILLANCE FOR CRIME PREVENTION PURPOSE IN EUROPE

Clive Norris, Parlamento Europeu, 2009

O profesor Clive Norris, do Departamento de Estudos Sociolóxicos da Universidade de Sheffield, analisa neste interesante relatório sobre a proliferación de circuitos fechados de televisión en Europa a forma como estes dispositivos foron evoluindo da simples cámara de captación de imaxes aos sofisticados sistemas multicámaras dixitais actuais, capaces de acompañaren os movementos de calquer persoa no espazo público.

O autor examina o uso discriminatório que se fai do mecanismo, as frecuentes vulneracións das garantías recoñecidas na lexislación sobre protección de dados e o seu -escaso- efecto na prevención do crime, que teoricamente xustifica a sua difusión.

S	APRESENTACIÓN	1 ...
U	ESCLICA	2 ...
M	ANÁLISES E RELATÓRIOS	4 ...
Á	DOCUMENTOS	11 ...
R	BREVES	14 ...
I	BIBLIOTECA	16 ...
O		
C	Pilar Allegue	
O	Carlos Aymerich Cano	
L	Fernando Blanco Arce	
A	Pedro Bouso Cedrón	
B	Justo G. Beramendi	
O	José Ángel Brandariz	
R	Tony Bunyan	
A	Sara Carou García	
N	Pepe Carreiro	
	Marc Carrillo	
	Xoan Cons	
	Richard Falk	
	Gustavo García	
	Valentín García	
	Pablo González Mariñas	
	Ben Hayes	
	Anxel Huete	
	Manuel Janeiro	
	Héctor López de Castro	
	Celso López-Pazos	
	Ramon L. Suevos	
	Gustavo Luca de Tena	
	Yasha Maccanico	
	Xaquín Marín	
	Eduardo Melero	
	Fernando M. Randulfe	
	Miguel Anxo Murado García	
	Guillermo Presa	
	Anxo Quintela	
	X. A. Ramos	
	Lucia Re	
	Rocío Anabel Rodríguez López	
	Suso Sanmartín	
	Elvira Souto	
	Roch Tassé	
	José Luis Torrente	
	Gemma Ubasart i González	
	Vítor Vaqueiro	
	Valciras	
	Rosa M. Verdugo Matés	
	Mónica Zapico Barbeiro	
	Danilo Zolo	